



Marcel Koprol

KRALJ SAUDOVE ARABIJE SALMAN NA URADNEM OBISKU V MOSKVI

Pragmatičnost saudskega monarha

Oktobrski uradni obisk saudskega kralja Salmana¹ v Rusiji predstavlja precejšnje presenečenje, saj gre za prvi uradni obisk katerega koli saudskega suverena v tej državi, obenem pa bi bilo kaj takega še dve leti nazaj skoraj nemogoče napovedovati. Samo bežen pogled v dolgoletno zgodovino rusko – saudskih odnosov pokaže², da se je Saudska Arabija (SA) od konca 2. Svetovne vojne vedno trudila – in to ne samo verbalno, ampak tudi z dejanji – zmanjševati nekoč sovjetsko, kasneje pa rusko prisotnost v regiji in ovirati njene poskuse pridobivanja vpliva in moči na Srednjem vzhodu. Zato je zdaj, ko mineva mesec dni od konca obiska, povsem na mestu vprašanje, kaj se je v zadnjih letih takega zgodilo, da so se saudski pogledi na Rusijo tako dramatično spremenili in saudskemu kralju Salmanu narekovali odločitev, da se s kar 1500 člansko ekipo odpravi na uradni obisk k Putinu v Moskvo.

¹ Obisk je potekal od 4 – 7.10.2017. Začel se je sicer z neprijetnim zapletom, ko so njegove zlate premične stopnice za izstop iz letala na letališko stezo, ki so jih zanj posebej pripeljali iz SA, za trenutek obstale in je nemočno čakal, da jih spet poženejo (op. avtorja).

² Čeprav je bila Sovjetska zveza prva država, ki je priznala neodvisnost kraljevine, ko jo je 8. Januarja 1926 ustanovil kralj Abdelaziz ibn Saud. Sovjetska zveza je s takratno Kraljevino Hejaz in Nejd (ime je bilo v veljavi do leta 1932, ko se je preimenovala v Kraljevino Saudsko Arabijo) takoj tudi vzpostavila diplomatske odnose. Odnosi so bili prekinjeni leta 1938, ko je Stalin v svojih političnih čistkah usmrtil svojega veleposlanika v Riadu, Karima Kakimova, ki je bil tesen prijatelj saudskega suverena. Znova sta državi vzpostavili diplomatske odnose leta 1991, ko je nastala Ruska federacija (op. avtorja).



Tradicionalno je bila vedno vodilna premisa v saudski politični strategiji – in tudi je še - politično preživetje sistema družinskega vodenja te z nafto bogate države ter odločno preprečevanje oblikovanja kompaktnega ideološkega obroča družinskemu režimu sovražnih držav v najbližji soseščini. Zato so v časih Hladne vojne, ko so Sovjeti krepili svoje pozicije v Egiptu, Siriji, Iraku in Jemnu, takratni saudski voditelji vedno iskali podporo in pomoč pri ZDA. Po invaziji v Iraku³ pa so se razmere močno spremenile in nenadoma je največji regionalni nasprotnik SA postal Iran, ki je izrabljaj nezadovoljstvo med enako verujočim delom lokalnega prebivalstva v nekaterih srednjevzhodnih državah in postopno povečeval svoj vpliv v Libanonu, v Gazi, v Iraku, v Siriji in Jemnu.

Ko je po vstopu Rusije na sirska bojišča njen vpliv v regiji začel naraščati in je z njeno pomočjo Assadov režim postopno pridobival izgubljena ozemlja in politične pozicije, so se tudi odnosi med Teheranom in Moskvo v tako spremenjenem političnem razpoloženju regije začeli izboljševati, kar v SA ni ostalo prezrto. Ker pa v Riadu Iran vidijo zgolj in samo v negativni konotaciji, je to spremenjeno stanje začelo skrbeti Riad. Zato se ne bomo zmotili, če kot našo prvo premiso v paradigmi za pojasnjevanje in razumevanje Salmanovega obiska Moskve zapišemo, da želi SA z nenadnim odpiranjem vrat za gospodarsko in vojaško sodelovanje z Rusijo preverjati možnost, če bi lahko rusko iranske odnose s tako potezo na nek način oslabila, se vrnila med državi in se Rusiji ponudila kot bolj zanimivi partner. Uporabljena taktika spada v že preverjeni saudski mednarodni politični repertoar in zato sploh ni nobena noviteta, saj jo vladajoča družina uporablja vedno, kadar želi za svoje interese pridobiti bolj prijazno bilateralno okolje.

³ Ne smemo pozabiti, da je bil do svojega poraza iraški diktator Saddam Husein tisti faktor, ki je oviral iranski prodor v regijo (op. avtorja).



Kot drugi prevladujoči faktor v sprejeti saudski odločitvi za pot v Moskvo, ki je botroval kraljevi odločitvi za obisk Putina, moramo omeniti družinsko politično pragmatičnost, ki saudskemu vladarju narekuje, da mora vladar na mednarodni sceni vselej ravnati tako, da državi zagotavlja vidnejše mesto v geostrateški razdelitvi regije, če želi v njej vsaj približno uresničevati družinske strateške interese. Zato se v političnem razmišljanju in strateškem odločanju saudske družine vedno pojavi politični realizem v trenutku, ko v regionalnih razmerah pride do pomembnejših sprememb in prerazporeditev politične moči: te spremembe pa je v zadnjih dveh letih povzročila Putinova Rusija. Da je temu res tako, nam najbolje potrjuje dejstvo, da so za dodatno spodbudo in boljše politično vzdušje na moskovskih pogovorih v Riadu poskrbeli tako, da so se pred časom tudi odločili prenehati s prikrito materialno podporo uporniškim skupinam, ki so se bojevale proti Assadovemu režimu.

Ko se je saudski suveren odločal, da odpotuje na uradni obisk v Moskvo, se je politični realizem pokazal tudi v odnosu do ZDA, saj je moral pomisliti na to, kako bo ta obisk videti iz washingtonske perspektive. Toda njegova odločitev spet kaže vpliv družinskega pragmatizma, saj je ocenil, da obisk pri Putinu njegovih odnosov z ZDA ne bo opazneje pokvaril, ker se je zgodil v času, ko je ameriška administracija preobremenjena z notranjimi problemi in strankarskimi zapleti. Obenem pa je saudski suveren zelo trezno presodil, da je ob letošnjem majskem Trumpovem obisku v Riadu podpisana pogodba o vojaških nakupih v ZDA v višini 100 milijard US\$ dovolj visoka garancija, da se bodo odnosi med državama še naprej nadaljevali po ustaljenih političnih tirnicah.

Saudsko iskanje ruske podpore pri omejevanju iranskega vpliva v regiji.

Ko presojamo današnje razmere na področju Srednjega vzhoda in še posebej na prostorih Sirije, moramo zapisati, da sta se ruska odpornost in vztrajnost pri uveljavljanju njenega pristopa v reševanju srednjevzhodnih političnih problemov pokazali za pravilni. Seveda gre tak izhod



pripisati tudi pomanjkanju pripravljenosti Zahoda, še posebej Obamove administracije, da bi se resneje in odločneje vključila v sirski vojaški spopad, kar je Rusiji ponudilo veliko več manevrskega prostora pri uveljavljanju tudi njenega širšega videnja "srednjevzhodne politične ureditve". Skupek omenjenih dejanj⁴ je Rusiji prinesel zelene rezultate na regionalnem in na širšem, mednarodnem prizorišču ter pomagal oblikovati novo ravnotežje moči na Srednjem vzhodu, kjer je na koncu Putin z enim zamahom dosegel dvoje: obvaroval Sirijo in Assada pred propadom ter Rusijo postavil v vlogo vodilne akterke regionalnega prizorišča.

Razumljivo je, da zato v Moskvi na Salmanov obisk gledajo z drugega zornega kota, saj ga ocenjujejo kot eksplicitno priznanje ruske moči v Siriji in njenega naraščajočega vpliva v celotni regiji, v kateri bi si saudska stran z rusko pomočjo, poleg omejevanja moči Irana, želela pridobiti tudi rusko pomoč pri osamitvi Katarja. Zato so bili gostje iz SA v svojih ponudbah dovolj odprti in so se dogovarjali tudi o sodelovanju pri zmanjševanju količin načrpane nafte, saj obe državi nujno potrebujeta višje cene za reševanje finančnih zagat v svojih proračunih in za spodbujanje domačih investicijskih aktivnosti.

Pomemben bilateralni dosežek je tudi dogovor o 3,5 milijarde US\$ vrednem orožarskem poslu, kjer naj bi saudska stran kupila tudi THAAD⁵ sistem, saj po njihovem prepričanju dodatni nakupi v ZDA tečejo preveč počasi. Saudska stran si želi pridobiti tudi prenos znanja in tehnologije o izdelavi orožja⁶, ker želi kmalu postati samostojna proizvajalka orožja, kar bi ji poleg lastne

⁴ In popolne neaktivnosti Zahoda (op. avtorja).

⁵ THAAD je okrajšava za Terminal High Altitude Area Defense (op. avtorja).

⁶ Gre za dogovor o postavitvi linije za proizvodnjo orožja po licenci ruskega proizvajalca Kalašnikova (op. avtorja).



varnosti, prineslo tudi povečanje zaposlenosti v kraljevini⁷. Vse ponujeno je bilo seveda dovolj privlačno in zanimivo tudi za Rusijo, ker ji ponuja dobrodošlo popuščanje pritiskov, ki jih povzročajo sankcije EU in ZDA.

Obisk saudskega suverena v Moskvi razkriva še drugo realnost, saj predstavlja posredno potrditev, da so se razmere v Siriji tako spremenile, da je zdaj vsem deležnikom dolgotrajne vojne v Siriji postalo jasno, da je Assad s pomočjo odločne ruske intervencije, ki je kaotične razmere v državi obrnila v njegovo korist, na poti k končni in odločilni zmagi. Zato je nenadna potreba po sodelovanju z Rusijo za SA postala tako pomembna tudi za to, ker je slednja želela nekdanje Assadove uporniške nasprotnice, ki jih je v preteklosti tudi materialno podpirala, v dogovoru z Moskvo, pod saudskim pokroviteljstvom, še pravočasno spraviti za pogajalsko mizo, ko se bo pogajalo in odločalo o bodoči usodi Sirije: kot kažejo neuradna poročila, je za tako možnost Salman od Putina tudi dobil zagotovilo.

Kot rečeno, v Riadu so morda pričakovali, da jim lahko obisk v Moskvi prinese tudi večjo in hitrejšo rusko podporo pri omejevanju moči Irana v Siriji in v širši regiji, toda odločnih premikov v kratkem času v tej smeri ne gre pričakovati, kar pomeni, da se bo iransko saudska konfrontacija nadaljevala⁸. Ruska stran tudi, če bi želela omejevati iranski vpliv in večjo vlogo v Siriji – pa tudi širše - nameniti SA, tega ne bi mogla narediti. Moskva namreč iranske sile potrebuje za dostop do nekaterih najbolj pomembnih delov v Siriji in, ker varuje tudi interese sirskega predsednika Assada, mora skrbeti, da ostanejo njeni odnosi s Teheranom v sedanjih dobrih bilateralnih

⁷ To je ena od postavk v razvojnem dokumentu, ki ga je pripravil sin saudskega kralja, kronski princ Muhammad bin Salman v svoji razvojni perspektivi za kraljevino "Vision 2030". Kako resno mislijo s tem razvojnim dokumentom kažejo tudi zadnje aretacije princev in ministrov, ki jih obtožujejo korupcije, ker prav razbohoteno korupcijo kralj in njegov sin vidita kot glavni problem, ki preprečuje konkurenčnost in zmanjšuje gospodarsko rast v tej državi, saj se vlagatelji s svežimi investicijami države izogibajo (op. avtorja).

⁸ To potrjujejo tudi dogodki preteklega tedna, kot so, zadnji saudski napad v Jemnu, prestrežena raketa nad ozemljem SA, ki je bila izstreljena iz Jemna in vladna kriza v Libanonu (op. avtorja).



okvirih. So pa rusko iranske povezave dvoplastne, ker tudi sama Moskva potrebuje dobre odnose s to državo zaradi njenih lastnih interesov, saj bi ji v nasprotnem lahko Iran škodil v širši regiji Srednje Azije in Evrazije.

Putinova geopolitika in spremenjeni pogledi držav na nove odnose v regiji.

Čeprav nekateri tuji analitiki vidijo obisk saudskega kralja Salmana bolj kot dobrodošlo pomoč Rusiji pri eroziji uvedenih gospodarskih sankcij EU in ZDA, ki jo prinašajo doseženi bilateralni trgovinski dogovori, saj naj bi zdaj od splošnih nekdanjih izjav o nameri le ti začeli postajati bolj obvezujoči in konkretni, je minuli obisk za Putina vseeno veliko bolj pomemben tudi s političnega vidika. Prav ta obisk mu namreč potrjuje, da je ruski vpliv v celotni regiji Srednjega vzhoda dokončno vzpostavljen. Pri tem ne mislimo samo na Sirijo in njene najbližje sosednje države, ampak tudi mnogo širše. Pod Putinovim vodstvom je Rusija nenadoma postala tudi pomemben politični posrednik v Libiji in je uspela izboljšati bilateralne odnose s sunitskimi državami Arabskega Zaliva, ki Moskvo potrebujejo tudi zato, da preprečuje iransko poseganje v njihove zadeve.

Z vidika mednarodne geopolitike pa je zelo zanimivo opazovati, kako je Putin v relativno kratkem časovnem obdobju s svojimi raznovrstnimi posegi uspel preseči tudi nekdanje nezaupanje in zadržanost do Rusije ter na določen način premagati čedalje močnejšo razdeljenost ter vzpostaviti primerne odnose celo z Izraelom, Palestinskimi oblastmi in Egiptom.⁹ Zato za Rusijo sedanje dogajanje v regiji predstavlja samo nadaljevanje njenega globalnega projekta oblikovanja podobe Velike sile, katerega sestavni del je tudi Srednji vzhod. Ker si v Moskvi v

⁹ Ob ruskem vojaškem vstopu v Sirijo je takratni ameriški predsednik Obama Putinu napovedal, "da se bo utopil v močvirju srednjezhodnih nerešljivih problemov". Zdaj pa se v ZDA zavedajo, da so se zmotili in da temu ni bilo tako (op. avtorja).



tem smislu želijo, da bi oblikovali tudi nove vsebine, nove bilateralne povezave in nova partnerstva, s katerimi bi še bolj utrjevali svojo podobo srednjevhodne sile, jim je obisk saudskega kralja v Moskvi prišel kot naročen. Zaradi statusa in ugleda, ki ga SA uživa v očeh ostalih arabskih držav, pa to pomeni, da bodo odslej tudi te razmišljale kako ravnati, kako ustvariti in na kakšen način vzdrževati odprte kanale korektne diplomatske komunikacije z Moskvo.

Morda na koncu današnjega diskurza še misel, saj ga vseeno ne moremo končati brez omembe ameriško saudskih odnosov, saj je, ne glede na vse zapisano, Salmanov obisk pri Putinu dogodek mednarodnega pomena. SA je bila v preteklosti vedno neomajen podpornik ameriške politike na Srednjem vzhodu, vendar je v času Obamove administracije začelo prihajati do pogostih trenj, še posebej takrat, ko je slednja podprla tako imenovano "Arabsko pomlad" in začela govoriti tudi o kršenju človekovih pravic v SA. Brez dvoma je to saudskim vladarjem tudi dalo misliti in z obiskom Moskve je Riad nakazal, da z novim vladarjem počasi prevzema bolj uravnotežen odnos do ameriško ruskega rivalstva na mednarodnem prizorišču, kar bo sčasoma začelo postajati za ameriško diplomacijo strateško vprašanje.

Vseeno pa obiska saudskega kralja Salmana v Moskvi še ne gre ocenjevati, kot tektonski premik med različnimi regionalnimi političnimi silnicami, ki naj bi ZDA odvzel njeno moč in vpliv v regiji. Treba ga je presojati bolj kot zelo realen pogled saudskega režima na nastale regionalne spremembe, kjer želi režim v Riadu svoj zunanje politični vpliv in diplomatski domet razpršiti, ga spremeniti v nekakšen "razdrobljen politični vložek", s katerim bi začeli na noge postavljati času bolj primerno "nadzorovano razpršeno soodvisnost svoje države pri odločitvah" na mednarodnem političnem prizorišču. Vse to pa je posledica dejstva, da so visoka pričakovanja tudi po nastopu Donalda Trumpa v Riadu hitro zbledela, saj je slednji pokazal premalo navdušenja za iskanje načinov za omejevanje iranskega vpliva v regiji. Seveda pa to nikakor ne pomeni, da se je Riad



odločil odločneje odmakniti od tesnega sodelovanja ZDA, ampak zgolj to, da si v Riadu za enkrat želijo na globalnem političnem prizorišču zagotoviti več komunikacijskih kanalov in naslovov za utrjevanje in uresničevanje svojih regionalnih ambicij in pozicij.